

N:o 82.

Af herr **E. O. V. Wavrinsky**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående ändring af 18 kap. 16 § strafflagen.

I motion till 1898 års Riksdag hade undertecknad hemställt, »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville snarast möjligt förelägga Riksdagen förslag till sådan lag till skydd mot djurs af alla slag misshandel, hvarigenom bestämmelserna i strafflagens 18 kap. 16 § dels förtydligas, dels fullständigas med särskildt afseende på erhållande af skydd mot fortvarande eller upprepad, svårare sådan misshandel».

Lagutskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Med afslag å utskottets hemställan biföll Andra Kammaren den i ämnet väckta motionen, hvaremot Första Kammaren efter några afsevärda sympatiuttalanden för motionens syfte biföll hvad utskottet hemställt.

På grund af det understöd, min motion i föl sålunda rönte, föranledes jag att redan nu återkomma med förnyad framställning i ämnet.

De väsentligaste anmärkningar, som framstälts mot stadgandet i 18 kap. 16 § strafflagen, äro:

att termen »kreatur» är sväfvande, ej tillräckligt omfattande, och bör utbytas mot »djur»;

att under straffbart djurplågeri inrymmes endast misshandel af »egna eller andras» djur, det vill säga djur, som är någons tillhörighet;

att det sätt, hvarpå lagen karakteriserar den handling, som är att anse såsom straffbart djurplågeri, »uppenbar grymhet», är särdeles otillfredsställande och i högsta grad försvårar lagens tillämpning;

att straffarten, som stannar vid böter, är allt för låg; och slutligen att föreskrifter saknas, som göra det möjligt för polismyndighet att på ett mera effektivt sätt än genom blott åtal vid domstol ingripa vid fall af upprepadt och varaktigt djurplågeri.

Till stöd för min här förnyade framställning ber jag i allt väsentligt få åberopa motiveringen till min motion n:o 108 till 1898 års Riksdag med bilagor samt diskussionsprotokollen i ämnet i båda kamrarne samma år.

Strängt taget gifver lagbudet i sin nuvarande lydelse skydd blott åt s. k. husdjur. Lagutskottet vid 1857—58 års riksdag, från hvilken riksdag den nu ifrågakvarande bestämmelsen förskrifver sig, förklarade nemligen i sitt utlåtande, att under uttrycket »egna eller andras kreatur» skulle förstås »alla de djur, som man i hemmet vårdar. De kunna benämnas hus- eller hemdjur». Känslan af, huru föga grund det finnes att uppställa en dylik inskränkning, har under senare tider föranlett en del försök att tyda uttrycket »egna eller andras kreatur» i en vidsträcktare bemärkelse, tolkningsförsök, som varit mera välmenta än lyckade. Det enda rättvisa är väl, att vår lag, i likhet med det vida öfvervägande antalet af främmande lagstiftningar, gör djurplågeriet straffbart utan hänsyn till, om det plågade djuret kan betecknas såsom hemdjur eller ej, eller om det befinner sig i någons ego eller ej.

Hvad så brottets karakteriserande vidkommer, faller det genast i ögonen, att lagstiftaren begagnat ett synnerligen starkt uttryck för att angifva beskaffenheten af den rättsstridiga vilja, som i gerningen tager sig uttryck. Olika grader af elakhet kunna tänkas ega rum vid behandling af djur: af dessa är onekligen grymhet den svåraste. Språket eger många andra uttryck, som hvart för sig beteckna en ganska hög grad af ondska: råhet, hårdhet, elakhet, obarmhertighet o. dyl., men alla dessa uttryckssätt förblekna gentemot detta ordet: grymhet. I egentlig bemärkelse grym kan väl knappast någon annan sägas vara än den, som rent af finner behag i att tillfoga en annan ett lidande, som plågar, så att säga, för plågandets egen skuld, som vid hård behandling af en annan finner ett nöje i det plågade offrets smärta. Om man åt ordet grymhet uti 18 kap. 16 § strafflagen ger denna betydelse, skulle detsamma fullkomligt motsvara hvad i strafflagen för tyska riket benämnas boshafte Quälen. I nämnda lag lyder § 360 sålunda: »Mit Geldstrafe bis zu 150 Mark oder mit Haft wird bestraft — — wer öffentlich oder in Ärgernis erregender weise Tiere boshaft quält oder roh misshandelt.» Enligt tyska

straffrättslärares enstämmiga mening är boshafte Quälen »ein Quälen lediglich um dess Quälens willen, ein Quälen verbunden mit der Lust an dem Schmerze des gequälten Opfers». (Se von Hippel: Die Tierquälerei in der Strafgesetzgebung des In- und Auslandes. Berlin 1891. Sid. 39.) Har ordet grymhet rätteligen den nu angifna betydelsen, skulle följaktligen ingen annan misshandel af djur vara efter svensk rätt straffbar än den, som skedde, så att säga, för dess egen skuld och för nöjet af det plågade offrets lidande. Annan misshandel af djur, huru upprörande den än vore, skulle enligt vår rätt vara straff-fri.

Det kan naturligen sättas i fråga, huruvida ordet grymhet uti det ifrågavarande lagrummet verkligen måste anses ega nyss angifna, ganska skarpt begränsade bemärkelse. Lagrummets historik lemnar ingen ledning för bedömande af, hvad lagstiftaren kan anses hafva dermed rätteligen förstått; och säkerligen tages uttrycket vid lagtillämpningen i en något vidsträcktare betydelse än den angifna. Domstolarne döma till straff för djurplågeri äfven i fall, då man icke egentligen kan påstå, att den åtalade handlingen föröfvats i syfte att plåga. Men vare sig man ger åt uttrycket en mer eller mindre begränsad bemärkelse, måste man dock alltid fasthålla, att detsamma anger och fordrar en synnerligen hög grad af ondska gentemot det misshandlade djuret. Långt ifrån hvarje onödig eller ändamålslös misshandel af djur blir vid sådant förhållande enligt svensk lag straffbar. Ja, misshandeln kan vara ganska grof och för ett någorlunda känsligt sinne rent af upprörande utan att dock kunna enligt svensk rätt drabbas af straff, så snart man icke tilltror sig att beteckna densamma såsom grymhet, ett uttryck, som, man må nu tolka detsamma mer eller mindre vidsträckt, dock alltid måste utmärka en synnerligen hög grad af viljans elakhet. Lagbudets formulering är därför sådan, att en hel mängd fall, som enligt den allmänna rättskänslans kraf rättvisligen borde drabbas af straff, blifva härifrån undantagna. Men det sätt, hvarpå det är affattadt, medför äfven en annan, kanske än mer betydelsefull olägenhet, nemligen den, att den straffpåföljd, som domstolarne tillmäta i de fall, der de finna ett straffbart djurplågeri föreligga, i regeln blir så ringa, att den för den allmänna rättsuppfattningen synes vara aldeles oskäligt låg.

Man förvånar sig mången gång, att de böter, som domstolarne ådöma för djurplågeri, äro så obetydliga. Före år 1890 var lagens straff-maximum 100 kronors böter. En bestämmelse af dylikt innehåll medförde naturligen i och för sig den påföljden, att straffet i en mängd fall

blef ringare, än hvad den allmänna rättsuppfattningen kräfde. Ty när det tänkbart svåraste djurplågeri icke kunde drabbas af högre straff än 100 kronors böter, måste naturligen proportionsvis straffpåföljden för djurplågeri af lindrigare slag blifva helt oansenlig. Man trodde sig undanrödja detta missförhållande genom att borttaga nämnda maximi-gräns och låta bötesstraffets maximum blifva, såsom för andra med böter belagda brott, 500 kronor. Det har emellertid visat sig, att, oaktadt denna strafflatitudens förhöjning, klagomålen fortfara deröfver, att de böter, hvartill domstolarne i hithörande mål döma, i regeln äro alltför låga. Anledningen härtill är dock naturlig nog. Ty orsaken dertill, att domstolarne döma så mildt, är icke endast att söka i den af lagen bestämda straffsatsen. Den ligger i allra främsta rummet just i sjelfva den formulering — »uppenbar grymhet» — som lagen använder för att beteckna det straffbara djurplågeriet.

Ty detta uttryck är så starkt, att det, när det icke rent af gör en begången misshandel mot djur fullständigt straffri, i allt fall låter nästan hvarje form af djurplågeri för domaren framställa sig såsom en i lagens mening lindrig form af djurplågeri. I en mängd fall, då domaren dömer till straff efter 18 kap. 16 § strafflagen, är han säkerligen tveksam, om gerningen öfver hufvud förtjenar namn af uppenbar grymhet, och om den vid sådant förhållande ens bör bestraffas alls. Mot att lemna den alldeles straffri talar emellertid hans rättskänsla, men i följd af den formulering, lagbudet har, nödgas han välja en synnerligen låg straffsats.

Främmande lagstiftningar använda också i allmänhet icke ordet grymhet för att beteckna det straffbara djurplågeriet, eller, der de använda detta ord, begagna de det åtminstone icke enbart, utan ställa vid dess sida andra uttryck, egnade att gifva ett skäligt omfång åt det straffbara djurplågeriets begrepp. Inom lagstiftningar, som användt samma terminologi som vår, synes man vara på väg att göra sig detta uttryckssätt qvitt. Norska strafflagen af år 1842 begagnar samma uttryck som vår nu gällande lag. Men den år 1885 tillsatta strafflagskomitén har i sitt af år 1888 afgifna förslag formulerat motsvarande bestämmelse sålunda: »Gör någon sig skyldig till grof eller ondskefull misshandel af djur, straffas han med böter eller fängelse.» Och i det förslag, som af samma komité afgifvits år 1896, lyder samma bestämmelse så: »Den, som genom vanrykt, öfveransträngning eller på annat sätt gör sig skyldig till grof eller ondskefull misshandel af djur eller som medverkar härtill, straffas med böter eller med fängelse intill tre månader.» Danmarks strafflag af

år 1866 betecknar såsom straffbart djurplågeri »rå misshandel eller annan grym och upprörande behandling af djur». Lagstiftningen i skilda tyska länder före år 1870 har, med en del smärre inbördes olikheter, alltigenom uttryckssätt, som göra ej blott den i egentlig mening grymma misshandeln, utan äfven hvarje annan rå eller förargelseväckande misshandel af djur straffbar. Tyska rikslagsstifningens bestämmelse är ofvan anförd. Den innefattar straff ej blott för grym, utan ock för rå misshandel. Enahanda grundtanke framträder, under större eller mindre skiljaktigheter uti en del andra hänseenden, jemväl inom andra europeiska länders lagstiftning.

Hvad nu blifvit anfördt torde till fullo rättfärdiga det omdömet, att det sätt, hvarpå vår lag i förevarande punkt är affattad, lindrigast sagdt icke är lyckligt och att en förändring är behöflig, genom hvilken straffbarheten utsträcker äfven till sådan misshandel af djur, hvilken, utan att kunna sägas vara beroende af uppenbar grymhet, dock måste anses vara för den allmänna rätts- och sedlighetskänslan sårande.

Den redogörelse för åtskilliga fall af svårare djurplågeri, hvilken förekommit i mina båda tidigare motioner, och den kännedom för öfrigt, som kan hos en hvar förutsättas angående det upprörande sätt, hvarpå misshandel emot djur ej sällan föröfvas, synes mig ovedersägligen gifva vid handen, att jemte bötesstraff äfven frihetsstraff bör i lagrummet alternativt upptagas. Särskildt är väl detta erforderligt för fall af iteration, då ådömda bötesstraff visat sig resultatlösa. Ifrågavarande slags brott kan onekligen framträda under så råa former och angifva en sådan sinne- lagets ondska, att fängelsestraff ingalunda anses vara för strängt, så mycket mindre som det intresse, hviket lagstiftningen afser att främja genom straffbestämmelser mot djurplågeri, och hvilket intresse går ut på att söka afvärja och motarbeta den sinnenas förvildning, som i detta såväl som i många andra brott ger sig tillkänna, är tillräckligt magtpåliggande för att böra på ett kraftfullt och verksamt sätt tillgodoses. Jag har också i min motion 1898 sökt visa, huruledes främmande lagstiftningar allmäneligen upptaga äfven frihetsstraff såsom påföljd för djurplågeri, och det torde icke vara för mycket begärdt, att vår svenska lagstiftning äfven i denna del måtte höja sig till jembredd med den utländska.

Hvad till sist beträffar önskemålet att åt polismyndighet och vid dess sida måhända åt djurskyddsöreningars därför särskildt utsedda ombud kunde lemnas befogenhet att under former och på vilkor, som tryggade

mot öfvergrepp, ingripa för att förhindra, att misshandel fortfarande utöfvas, är jag icke blind för de invändningar, som här möta.

Man kan påvisa andra förhållanden, utom djurplågeri, under hvilka ett brottsligt förfarande ej tillmäter polismyndighet rätt att direkt inskrida, det är nog riktigt. Men de, som då äro lidande, äro väl i allmänhet människor, som kunna något åtgöra för att undfly brottslingen eller att skydda och försvara sig och påkalla hjälp. Djuren äro hjälplösa i våldsvärkarens händer. De skola bringas till ursinne, innan de, mycket undantagsvis, söka försvara sig, och deras stumma klagan och vädjan till människors samveten hör ingen. Deri ligger dock någon skilnad. I andra länder har man också ej skytt att taga ett ansenligt steg i den riktning, jag föreslagit.

Då det emellertid anses, att en föreskrift i lagen af antydt slag är så svår att formulera, att man måste befara, att den i sin tillämpning skall komma att gå längre, än som kan vara skäligt, och derigenom komma att tillstädjas ett ingripande i den enskildes förfoganderätt öfver sin egendom på ett sätt, som ännu är för vår svenska rättsuppfattning främmande, om ej stötande, skall jag icke genom att vidhålla detta anspråk lägga stötsten i vägen för de andra reformer i berörda lagrum, jag tillåtit mig påyrka, och genom hvilkas vidtagande någon rättelse torde kunna vinnas indirekt äfven i sistberörda afseende.

Jag tillåter mig således vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att dels den nu gällande inskränkningen, enligt hvilken straff för djurplågeri inträder allenast i det fall, att det misshandlade djuret är i någons ego, upphör att gälla, dels såsom straffbart djurplågeri blir att anse ej blott sådan misshandel, som kan sägas hafva sin grund i uppenbar grymhet, utan ock all annan rå och för den allmänna rätts- och sedlighetskänslan sårande misshandel af djur, dels slutligen straffpåföljden blir bestämd så, att äfven frihetsstraff kan å förseelsen följa.

Stockholm den 25 januari 1899.

Edvard Wavrinsky.